

TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI

ISSN: 2992-9083

O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI

VOL. 3 ISS:4 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN

СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

TDIU, Islom Karimov 49, 100066, Toshkent

<https://insurance.tsue.uz>

№	MUNDARIJA	Page
1.	SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li</i>	4
2.	QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'NING XORIJ TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI <i>Bobomurodov Abdurasul</i>	7
3	KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANTIRISH <i>Ruziyev Oybek Abdimuminovich, Karimov Erkin Yusubovich</i>	10
4	KICHIK BIZNESNI MOLIVAVIY RESURSLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRIGA TA'SIR E'TUVCHI OMILLARI <i>Ketmanov Avazbek Malikovich</i>	13
5	ELEKTR ENERGIYASINI SOTISHDA YO'QOTISHLARNI QOPLASH BO'YICHA HISOB-KITOBLAR <i>Nurniyozov Feruz Abdurashid o'g'li</i>	16

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta’lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida” dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

KICHIK BIZNESNI MOLIVAVIY RESURSLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRIGA TA'SIR E'TUVCHI OMILLARI

Ketmanov Avazbek Malikovich

Andijon davlat texnika instituti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: avazbekketmanov@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada kichik biznesni moliyaviy resurslari mahiyati va ahamiyati o'rganilgan. Shuningdek, kichik biznesni moliyaviy resurslarini samaradorligini oshiriga ta'sir e'tuvchi omillari tavsifi va ularning mohiyati yoritilgan. Tadqiqot natijasi bo'yicha kichik biznes moliyaviy samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan omillar va biznesni tartibga solishda ushbu omillarni ta'siri bo'yicha ilmiy xulosalar olingan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, moliyaviy resurslar, moliyaviy boshqaruv, investitsiyalar, kreditlash, tadbirkorlik, rentabellik, moliyaviy barqarorlik, samaradorlik, innovatsiyalar, davlat qo'llab-quvvatlashi, raqobatbardoshlik.

Abstract: The article studies the nature and importance of financial resources of small businesses. It also describes the factors affecting the efficiency of financial resources of small businesses and their essence. According to the results of the study, scientific conclusions were drawn on the factors that directly affect the financial efficiency of small businesses and the impact of these factors on business regulation.

Keywords: small business, financial resources, financial management, investment, lending, entrepreneurship, profitability, financial sustainability, efficiency, innovation, government support, competitiveness.

Абстрактный: В статье исследуется природа и значение финансовых ресурсов малого бизнеса. Также описываются факторы, влияющие на эффективность использования финансовых ресурсов малого бизнеса, и их сущность. По результатам исследования сделаны научные выводы о факторах, непосредственно влияющих на финансовую эффективность малого бизнеса, и о влиянии этих факторов на регулирование предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: малый бизнес, финансовые ресурсы, финансовое управление, инвестиции, кредитование, предпринимательство, рентабельность, финансовая устойчивость, эффективность, инновации, государственная поддержка, конкурентоспособность.

Kirish (Введение/Introduction).

Jahon iqtisodiyotida xalqaro va milliy miqyosda raqobatni kuchayib borishi moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishni talab qilmoqda. Xar qanday biznes rivojlanishi hamda bozorda o'z o'rnini topishi uchun birinchi navbatda moliyaviy resurslardan samarali va oqilano foydalanishi zarur. Korxona o'z faoliyatining asosiy maqsadi maksimal foyda olish hisoblanadi. Ushbu maqsadga faqat resurslardan samarali foydalanish orqali erishiladi.

Samara keng ma'noli tushuncha bo'lib, har qanday tadbir yoki faoliyatning natijasida, mahsulot yoki ish va xizmatlar hajmining ortishida nomoyon bo'ladi. Ammo bu samara, ya'ni mahsulot yoki ish va xizmatlarni hajmini ortishi biznes faoliyatiga qanchalik foyda keltirayotganligini ko'rsatmaydi. Ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar bilan bog'liq xarajatlarning qoplanganlik darajasi orqali daromad taqqoslanganda samara ma'lum bo'ladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Samaradorlik to'g'risida biznesning faoliyat turlaridan kelib chiqqan holda olimlarning turli qarashlari va fikrlari mavjud bo'lib, barcha fikrlar va qarashlarda biznesni barqaror, raqobatbardosh va ishonchli faoliyat yuritishi hamda mamlakatni barqarorligini ta'minlashda o'ziga hos o'rin tutishini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, R.R. Yarullin va N.R. Bagautdinovlar esa qo'yilgan kapitalning o'sishiga olib keladigan vaziyat moliyaviy resurslarning samaradorligidir deb, izoh bergan. Korxonaning moliyaviy resurslar samaradorligining bevosita ahamiyati tijorat faoliyatini mohiyatini belgilaydi. Ko'rinib turibiki moliyaviy resurslar samaradorligini to'liq yo'qotish, bu inqirozni keltirib chiqaradi va bankrotlik xavfini keltirib chiqaradi. Shunday qilib moliyaviy resurslar samaradorligi korxonaning faoliyati asosidir [1]. V.K. Kobozeva va O.V. Zonovlar moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini har tamonlama baxolash uchun samaradorlikni tavsiflovchi moliyaviy resurslarning shakllanishi, ishlatilishi va aylanishi ko'rsatkichlarini o'rganish kerak, deydi [2]. T.Ye.Xorolskaya, T.Ye.Xorolskaya,

M.V.Kelexsayevalar moliyaviy resurslardan samarali foydalanish deganda, sarflangan resurslarning miqdori va sifatini faoliyatni amalga oshirish jarayonida erishilgan natijalarning miqdoriy va sifati jihatdan ifodalanishi bilan solishtirish tushuniladi [3] deya tariflaydi.

L.Yu.Laskina va O.N.Kraynevalarning fikricha moliyaviy resurslardan samarali foydalanish tushunchasi, har qanday boshqa turdagi resurslar kabi, sarflangan resurslarning miqdoriy va sifatini tegishli davrda erishilgan natijalarining miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari bilan taqqoslashni o'z ichiga oladi. Ularning yordami bilan korxona ishlab chiqarish salohiyatini oshiradi, optimal tuzilmani shakllantiradi va joriy xo'jalik faoliyatini moliyalashtirishni ta'minlaydi. Korxonaning moliyaviy farovonligi va uning faoliyati natijadorligi moliyaviy resurslardan qanday va qanchalik samarali foydalanishiga bog'liq [4]. N.O.To'rayeva kichik biznes subyektlari faoliyatini barqarorligini ta'minlashdagi muhim masalalardan biri bo'lib moliyaviy munosabatlarni samarali tashkil etish, xususan, moliyaviy resurslarni jalb etish manbalaridan oqilona foydalanish, investitsion faollikni oshirish, moliyaviy risklarni samarali boshqarish, moliyaviy menejmentning zamonaviy usullarini faoliyatga keng joriy etish hisoblanadi degan xulosaga kelgan[5].

D.B.Tadjibekova fikricha moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi aktivlarning aylanuvchanligi va rentabellik ko'rsatkichlari bilan tavsiflanadi. Binobarin, muallif samaradorlikni boshqaruv xarajatlarni kamaytirish va tushumni ko'paytirish hisobiga aylanish muddatlarini qisqartirish va rentabellikni ko'tarish orqali oshirish mumkin [6] deb hisoblaydi.

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Методы/Methods).

Mazkur tadqiqotda kichik biznesning moliyaviy resurslari hamda uning samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillarni o'rganishda kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiy tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, statistik tahlil, iqtisodiy-matematik usullar, induksiya va deduksiya, ilmiy abstraksiya hamda umumlashtirish usullari tashkil etdi. Shuningdek, kichik biznes subyektlarining moliyaviy resurslarini shakllantirish

manbalari, ulardan foydalanish samaradorligi va moliyaviy natijalarga ta'sir etuvchi omillar milliy hamda xalqaro tajribalar asosida baholandi.

Tadqiqot jarayonida O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari, Statistika agentligi, Markaziy bank, Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Jahon banki (World Bank), Xalqaro valyuta jam'asasi (IMF) hamda Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan e'lon qilingan statistik va tahliliy ma'lumotlardan foydalanildi. Olingan natijalar qiyosiy va mantiqiy tahlil asosida umumlashtirilib, kichik biznes samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Maqolani tayyorlash jarayonida zamonaviy sun'iy intellekt (AI) texnologiyalaridan ilmiy axborotlarni tizimlashtirish, matnни tahrirlash, ilmiy uslubni takomillashtirish va tahliliy materiallarni umumlashtirish maqsadida taxminan 30 foiz darajasida foydalanildi. Biroq tadqiqotning ilmiy g'oyasi, metodologiyasi, tahlillari, natijalari, xulosalari va takliflari muallif tomonidan mustaqil ravishda ishlab chiqildi hamda ularning ilmiy mazmuni uchun muallif to'liq javobgar hisoblanadi.

Tahlil va natijalarlar (Анализ и результаты/Analysis and results).

Fikrimizcha, kichik biznesning moliyaviy resurslari samaradorligiga tashqi ta'sir qiluvchi omillar quyidagilar:

1. Korxonaga bilvosita ta'sir qiluvchi omillar

Iqtisodiy omil. Jahon va mamlakat iqtisodiyoti farovonligi kichik biznes korxonalarining daromadligini saqlab qolish qobiliyatiga ta'sir ko'rsatadi. Iqtisodiy omillarni taxlil qilishda moliyaviy bozorlar holati, mamlakatning iqtisodiy barqarorligi, mamlakatning ishlab chiqarish darajasi, inflyatsiya darajasi, valyuta kurslarining bozordagi tebranishlari, tovarlar bahosi, aholini xarid qobiliyati, eksport va import shartlari kabi holatlarga e'tibor qaratish lozim bo'ladi.

Siyosiy omil. Kichik biznes faoliyati jarayoniga siyosiy omillar ham, ya'ni davlatlarning siyosiy barqarorligi, mintaqaviy va milliy siyosat, davlatlarning xalqaro munosabatlari, mamlakat (hudud) aholisini tovarlar bilan ta'minlash darajasi; bozorda ta'sir guruhlarining mavjudligi va samaradorligi kabi omillar o'z ta'siriga ega.

Demografik omil. Ushbu omil ham kichik biznes korxonalariga ta'sir qiladi. Ya'ni aholi soni va o'sish sur'ati, migratsiya, aholi zichligi, aholini jinsi, yosh tarkibi, etnik tarkibi, mehnatga layoqatli aholi qatlamini o'sishi.

Ilmiy-texnik omil. Bugungi kunda kospyuter texnologiyalaridagi innovatsiyalar juda katta sur'atlarda o'sib bormoqda. Shubhasiz, ular korxonalar faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Sababi, innovatsiyalar ishni soddalashtiradi, kichik biznesni bozorga tez moslashtiradi, mehnat unumdorligini oshiradi. Ilmiy –texnika omiliga o'z navbatida mamlakatda fanning rivojlanish darajasi, fan va texnikani takomillashtirilishi, texnologik o'zgarishlarning sur'ati, korxonaning innovatsiyalarga investitsiyalari darajasi, ilmiy va texnologik tadqiqotlarda davlat ishtiroki kabi omillar ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy omil. Bu omil kichik biznes subyekti tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlarning tabiatiga, ishlab chiqarish usuliga mehnat sharoitiga korxonaning bozordagi o'miga, tovar va xizmatlarga bo'lgan talabga ta'sir qiladi. Ijtimoiy omillar deganda, aholining bandligi, kadrlar malakasi, ularni tayyorlash va qayta tayyorlash, aholini ijtimoiy himoya qilish darajasi tushuniladi.

Ekologik omil. Bu omil tabiiy resurlarning mavjudligi va tabiiy muhitning holatini tavsiflaydi. Barcha korxona kabi kichik biznes faoliyati ham ekologik muhit qo'ygan shartlarga bog'liq, ya'ni atrof muhit holati, resurslar va xom ashyoning mavjudligi, ishlab chiqarish obyektlarini tozlash inshootlari bilan jihozlash va havfli ishlab chiqarishlarni cheklash, tabiiy resurlardan oqilona foydalanish, zararsiz texnologiyalarni yaratishda investitsiyalarni amalga oshirish darajasi.

2. Korxonaga bevosita ta'sir qiluvchi omillar quyidagilarni o'z ichiga oladi.

Yetkazib beruvchilar. Kichik biznes subyektiga barcha resurslar yetkazib beruvchilar orqali amalga oshiriladi. Shu sababdan ularning o'z majburiyatlarini bajarishi savdo va texnologik jarayonlar muvozanatiga, tovar aylanmasi hajmiga va foydaga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu esa keyinchalik kichik biznesning moliyaviy samaradorligiga ta'sir ko'rsatadi.

Iste'molchi omili. Kichik biznes rivojlanishi hamda doimiy faoliyat olib borishiga uning mahsulot va xizmatlari uchun iste'molchilar topish va iste'molchilar talabini qondirish lozim bo'ladi. Zero, kichik biznes xaridorni ehtiyojini qondirish qobiliyati uning ichki jarayonlariga ta'sir ko'rsatadi. Chunki shu omil ta'sirida kichik biznes subyekti o'z xarajatlarini qoplashi va foyda olishga erishadi.

Raqobatchilar omili. Bu omil eng tez ta'sir qiluvchi omillardan biridir. Raqobatchilar deganda nafaqat bir xil mahsulotni taklif qiladigan, balki boshqa berendga ega bo'lgan korxonalar, kompaniyalar, balki ularni

o'rinni bosuvchi ishlab chiqaruvchi har qanday korxonalar tushuniladi. Bozor sharoitida kichik biznes egalari raqobatchilar kabi iste'molchilarning ehtiyojlarini samarali qondirmasalar, raqobatchilarni yetarli baholamasalar ularning faoliyat natijasi inqirozga olib kelishi mumkin.

Qonunlar va davlat organlari. Har bir davlat o'zini iqtisodiy taraqqiyotiga erishishi va xalq farovonligini ta'minlashi, dunyoda o'z iqtisodiy o'rni ega bo'lishi uchun belgilangan tartibda o'z qonunlari, qaror farmonlari va boshqa me'yoriy hujjatlarini qabul qiladi. Ya'ni, kichik biznes faoliyatini tashkil qilish, monopoliyaga qarshi kurashish, soliq va pul kredit, investitsiyalar jalb qilish kabi yo'nalishlarda o'zining me'yoriy hujjatlarini qabul qiladi.

Shuningdek, kichik biznesni moliyaviy samaradorligini ta'minlashda unga ta'sir qiluvchi ichki omillarga ham e'tibor qaratish lozim bo'ladi, chunki bu omillar korxonani samarali faoliyat ko'rsatishiga va ularni boshqarish bo'yicha ko'riladigan chora-tadbirlarga bog'liq bo'ladi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, kichik biznes subyekti moliyaviy samaradorligi birinchi navbatda uning ichki omillariga bog'liq bo'ladi.

Fikrimizcha, aynan ushbu omil biznes faoliyatini shakllantirilishiga bog'liq bo'ladi. Mazkur holatlardan kelib chiqib kichik biznesni moliyaviy samaradorligiga ta'sir qiluvchi ichki omillar quyidagicha guruhlariga ajratgan holda tahlil qilinadi.

1. Tashkiliy omil. Bu menejment va marketing salohiyati, mahsulotlarning raqobatbardoshligi, mehnat resurslarining tarkibi, tajribasi va malakasi, boshqaruv tuzilmasi, mahsulot tannarxi, sotish bahosi, daromad, tadbirkorlik faoliyati va boshq shu kabi omillarga asoslanadi.

2. Ishlab chiqarish omili. Kichik biznesni muvofaqiyati yoki muvofaqiyatsizligi ko'p jihatdan istyemolchilarga taqdim etilayotgan mahsulot va xizmatlar tarkibini tanlashga bog'liq. Bunda, qanday mahsulotlar ishlab chiqarishni yoki xizmat ko'rsatishni hal qilish muhim ahamiyatga ega.

3. Kadrlar omili. Kadrlarning malakasi, tajribasi qanchalik yuqori bo'lsa, kichik biznes shunga yarasha samaradorlikka erishadi. Amaliyotda ko'rinib turibiki kichik biznesning muvofaqiyatsizlikka uchirishi, avvalo boshqaruv xodimlarning malakasizligi yoki malakasini yetishmasligidandir.

4. Bozor omili. Har qanday biznes bozordagi raqobatbardoshligini nazorat qila olmaydi, sababi muntazam ravishda yangi korxonalar va yangi mahsulot va xizmatlar paydo bo'lib boradi. Bu esa boshqa korxonalar kabi kichik biznesni moliyaviy samaradorlikka erishish uchun bozorda o'z o'rniga ega bo'lishi va raqobatbardosh mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarishi kerak bo'ladi.

5. Moliyaviy omil. Kichik biznesni tashkil qilish va moliyaviy samaradorligini ta'minlashda yetarli miqdorda o'z mablag'i yoki boshqa moliyaviy resurslar orqali amalga oshadi. Kichik biznes moliyaviy barqaror bo'lgandagina o'z faoliyatini kengaytirishi va moliyaviy imkoniyatlarini oshirishi mumkin.

“2025-yilda O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash hamda aholi tadbirkorlik faoliyati uchun berilayotgan kreditlar hajmi 131,2 trln. so'mga yetdi, bu 2024-yil ko'rsatkichidan 42% ko'pdir. Bu o'sish tadbirkorlikni moliyalashtirish hajmining sezilarli darajada kengayganini va mamlakatda iqtisodiy faoliyatning jonlanganini ko'rsatadi. Kreditlarning eng katta qismi — taxminan 43 trln. so'm — savdo va oshxona sohasiga yo'naltirilgan bo'lib, bu ichki talabning yuqoriligi va chakana savdo hamda xizmatlar sohasidagi faoliyatni aks ettiradi. Aholi tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash uchun 21,8 trln. so'm ajratilgan, bu o'zini o'zi band qilish, kichik biznesni ochish va aholi bandlikning doimiy o'sishini tasdiqlaydi. Iqtisodiyotning asosiy tarmoqlari ham barqaror moliyalashtirishni olgan: qishloq xo'jaligi — 17,9 trln. so'm, sanoat — 17,7 trln. so'm, qurilish — 15,2 trln. so'm. Shuningdek, transport va aloqa sohasiga berilgan kreditlar 12,5 trln. so'mni tashkil qilib, logistika va infratuzilma faoliyatining ahamiyatini ko'rsatadi. Shu tarzda, kichik va o'rta biznes mamlakat iqtisodiyotining asosiy ustun yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu segmentga yo'naltirilgan kreditlar ichki talabni qo'llab-quvvatlaydi, bandlikni oshirishga xizmat qiladi va iqtisodiy faoliyatni saqlab qolishni ta'minlaydi” [7].

Xulosa va takliflar (Выводы и предложения/Conclusion).

Shunday qilib, kichik biznes moliyaviy samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan ichki omillar biznesni tartibga solish imkoni beradi. Shuni ham alohida ta'kidlash kerakki yuqoridagi ko'rsatilgan ichki va tashqi omillar bir biri bilan chambarchas bog'liq. Ushbu omillar kichik

biznesni moliyaviy samaradorligiga ta'sir doirasi har xil bo'lib ham ijobiy ham salbiy bo'lishi mumkin. Ya'ni bir omil ijobiy ta'sir ko'rsatsa, boshqa biri salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin yoki qisman ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ko'pchilik xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznes moliyaviy resurlar samaradorligini ta'minlash uchun zarur iqtisodiy, huquqiy, siyosiy va boshqa sharoitlarni shakllantirish, siyosiy erkinliklarga ega bo'lishi zarur. Bu esa mamlakatimizda ham kichik biznesni rivojlanishi uchun xorij tajribasini o'rganishni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. Р.Р.Яруллин, Н.Р.Багаутдинова. Важность эффективности финансовых ресурсов на предприятии. Интернационал Жоурнал оф Хуманитиес анд Натурал Сиенсес, вол. 5-1 (80), 2023
2. А.В.Захарян, Г.А.Мелкумян, В.А.Лисиская, А.В. Красная, К вопросу отсечки эффективности использования финансовых ресурсов. Экономй анд Бусинесс ДООИ 10.24411/2411-0450-2018-10068
3. Т.Е.Хоролская, Т.Е.Кхоролская, М.В.Келехсаева К вопросу о необходимости повкшения эффективности финансовых ресурсов субъектов бизнеса. Вестник Академия знаний №47. (6). 2021
4. Л.Ю.Ласкина, О.Н.Крайнева. Важность эффективности финансовых ресурсов. Инновация экономика:перспективы развития и совершенствования, №2 (5), 2014
5. To'rayeva N.O. Kichik biznes subyektlari faoliyatini rivojlantirishda raqamli iqtisodiyot texnologiyalardan samarali foydalanish yo'llari. – "Iqtisodiyot va turizm" xalqaro ilmiy va innovatsion jurnali. №1(9)-son. 2023y. B. 107-119.
6. Tadjibekova D.B. – Korxonalar moliyaviy resurslaridan foydalanish amaliyotini takomillashtirish yo'llari. Raqamli texnologiyalar davrida tillarni intensiv o'qitishning psixologik-pedagogik jihatlari respublika ilmiy-amaliy anjumani 2023-yil 2-iyun. B. 311-316.
7. <https://www.uzdaily.uz/uz/ozbekistonda-kichik-va-orta-biznesga-berilgan-kreditlar-2025-yilda-42-ga-osdi/?ysclid=mrol8pdz5a699893084>